

Workshop Slim werken aan monumentale sluizen bij Rijkswaterstaat.

Vernieuwen met behoud van cultuurhistorische waarden.

Sluizenmiddag, Utrecht 18 november 2025

Akke de Vries-Oosterveen - RWS-WVL

Gerard Troost – RWS WVL

Irene Scheperboer - RWS-ON

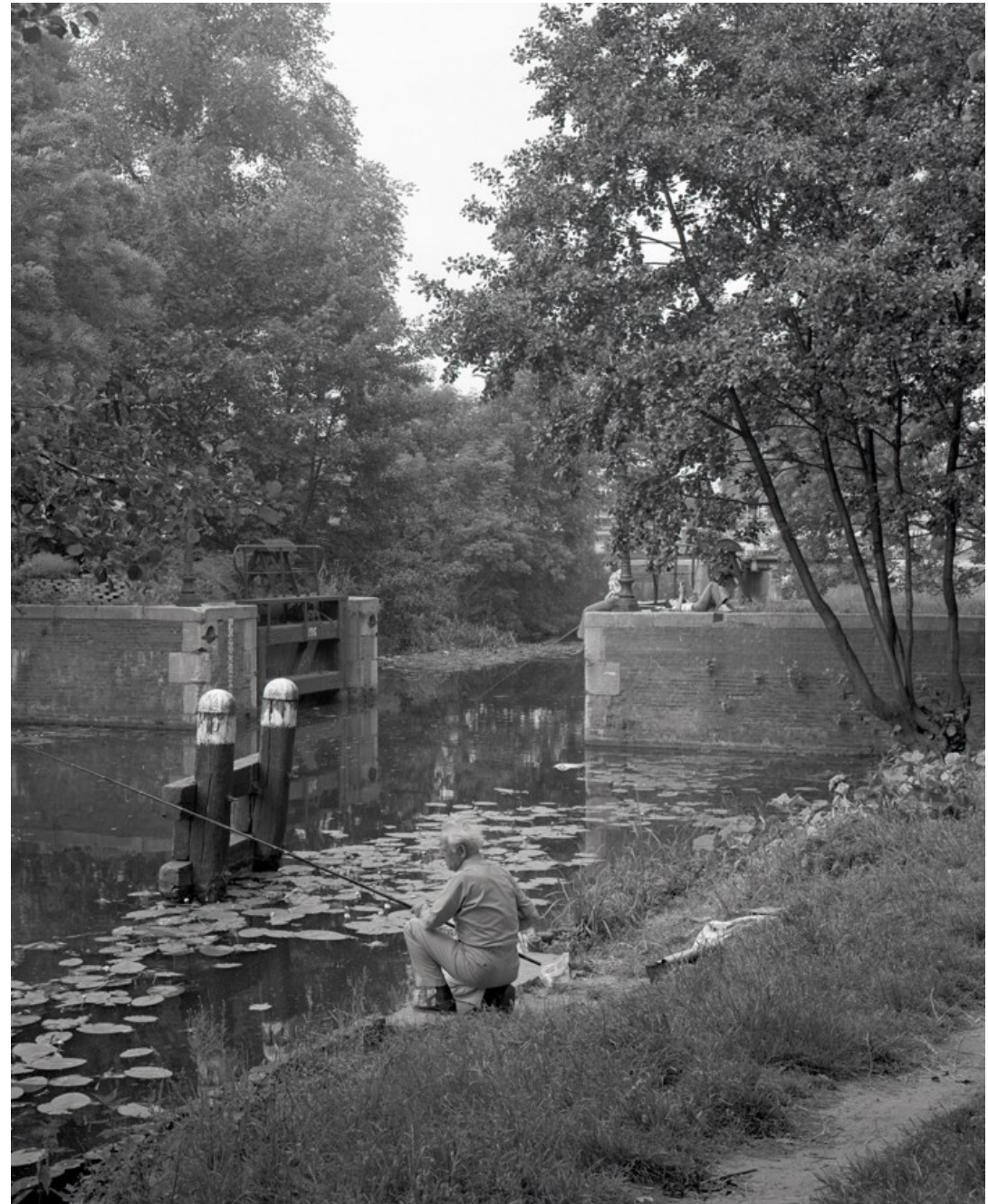
Rutger Polderman – Bureau Polderman, monumenten
en restauratie advies

Programma

O.l.v. host Gerard Troost

- Pitches van Akke, Irene en Rutger
- In iedere pitch een vraag aan de deelnemers
- Discussie met de deelnemers

Wat moet ik met een monument in de Vernieuwing?

Akke de Vries – WVL-CAL

foto: sluiscomplex Hengelo 1930-1936, Rijksmonument

We kunnen het!

- [Kader Monumenten](#)
- [Factsheet Cultuurhistorie t.b.v. doorklikplaat V&R](#)
- Kwaliteitswijzer schutsluizen [De Kwaliteitswijzer - Plein IenW](#)
- Loket Werkstroom Vernieuwing
- **10 gouden regels Vernieuwing versus Monumenten**
- Contact adviseur ruimtelijke kwaliteit en vormgeving in regio
- [Pleinpagina cultureel erfgoed](#)
- Loket voor vragen: cultureelerfgoed@rws.nl

Vraag aan de deelnemers workshop:

- Wat is verder nodig?
- Wat is (nog) onduidelijk?
- Wat wilt u ons meegeven?

Vervolg pitches

Sleuteldocument = een
bouwhistorisch
onderzoeksrapport (BHO)

- Wat kun je ermee?
- Waarom een belangrijk document?

Case-study Regioanalyse Grote Kolksluis

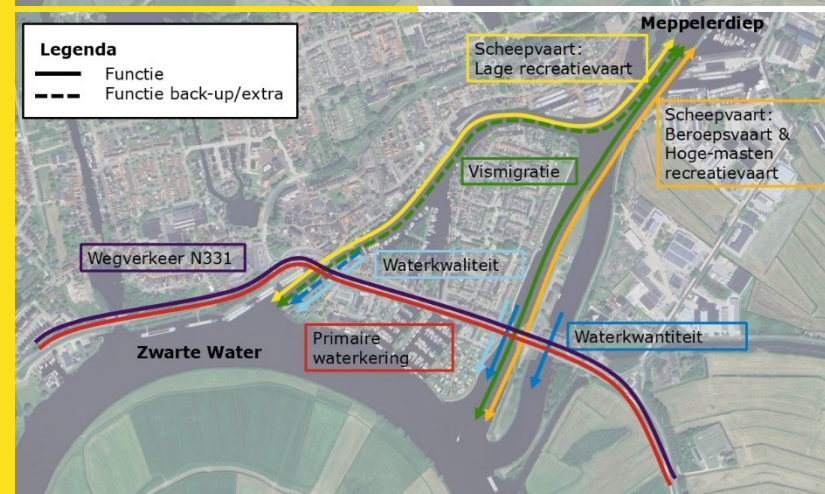
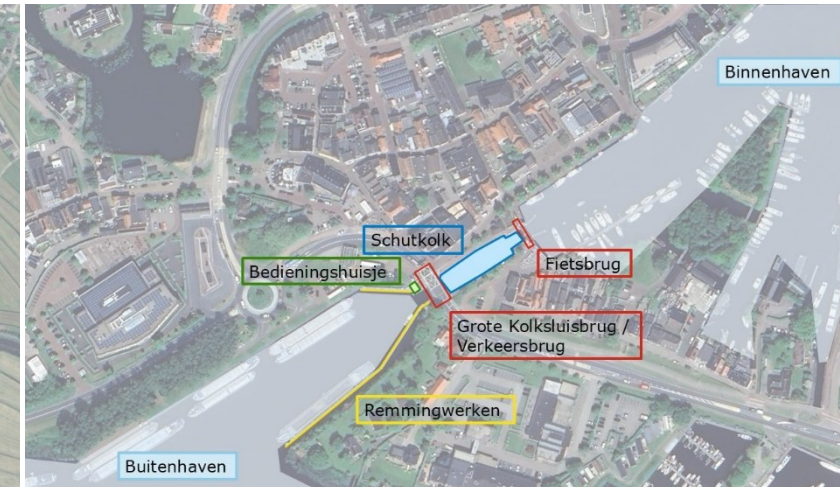
Irene Scheperboer – ON-NOV

Stap 3: functionaliteiten

Huidige functionaliteit

- Primaire kering
- Stormseizoen gesloten
- Lage recreatievaart
- Brug niet beweegbaar
- Waterkwaliteit

Scope

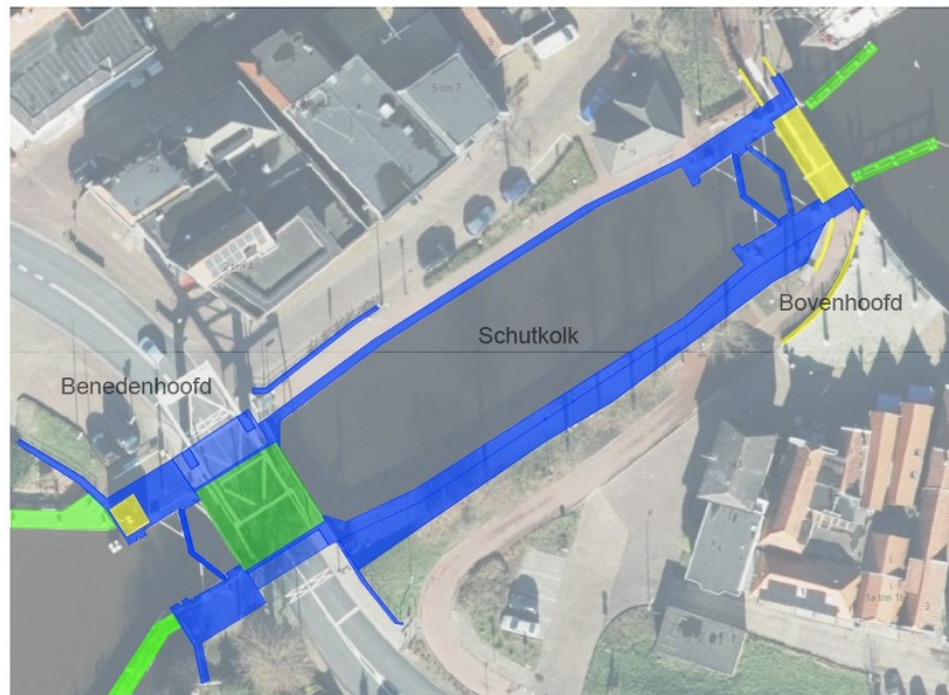
- Vervangen 4 houten deuren
- Renoveren 2 houten deuren
- Conserveren 2 stalen deuren
- Beton reparaties sluiskolk + eventueel herstel kademuur (één zijde)
- Vervangen bedieningssystemen sluisdeuren
- Reviseren of vervangen bewegingswerken deuren
- Conserveren verkeersbrug
- Onderhoud bediengebouw

Buiten Scope

- aandrijvings- en bewegingswerken bruggen
- Conserveren fietsbrug (wordt via POF vooruitlopend gedaan)
- Overdracht grote Kolksluis aan gemeente c.q. waterschap

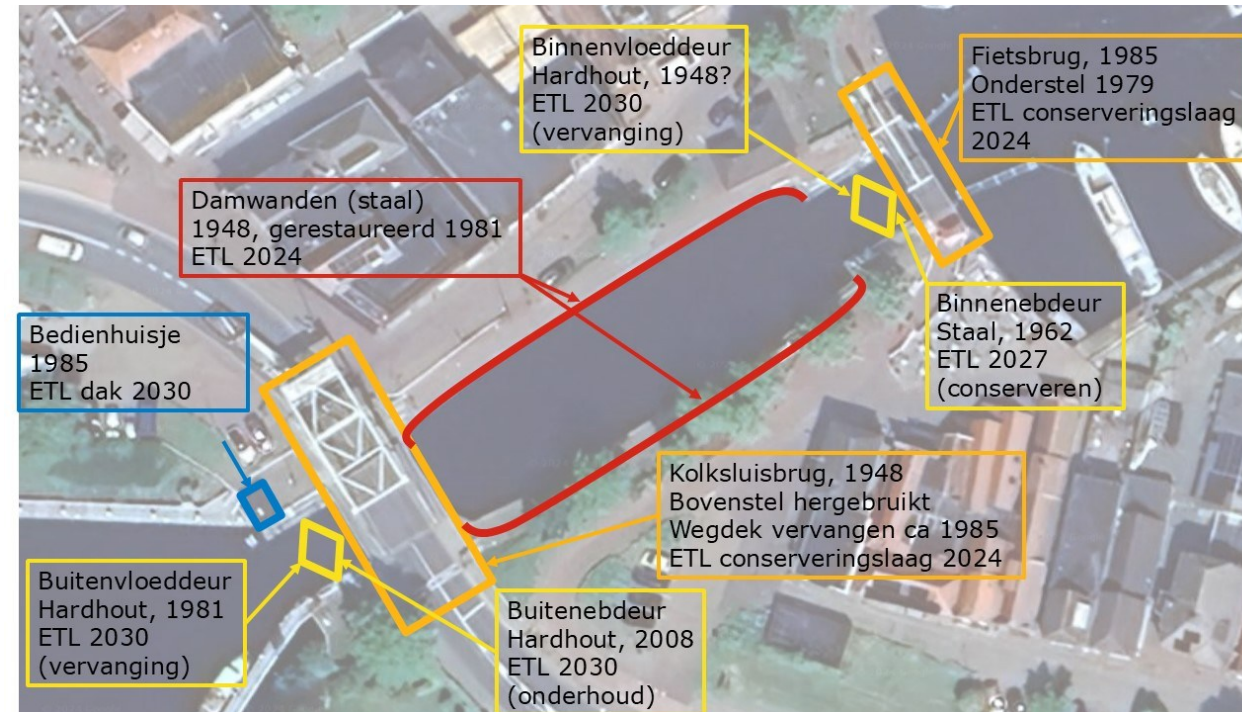
Resultaten bouwhistorisch onderzoek

GROTE KOLKSLUIS
ZWARTSLUIS
Bouwhistorische verkenning
Waarden

Weergegeven waarden zijn indicatief en mogen niet los van de waardenstelling worden gebruikt

Oplossingsrichting 1: Sluis definitief dichtzetten

- Twee varianten onderzoeken:
  - A) Vaste keerwand t.p.v. buitenvloeddeuren
  - B) Dichtzetten sluisdeuren

Oplossingsrichting 2: Renoveren met behoud van huidige functionaliteit

Oplossingsrichting 3: Renoveren met behoud van huidige functionaliteit + ophaalbruggen

Afwegingscriteria

Prestaties

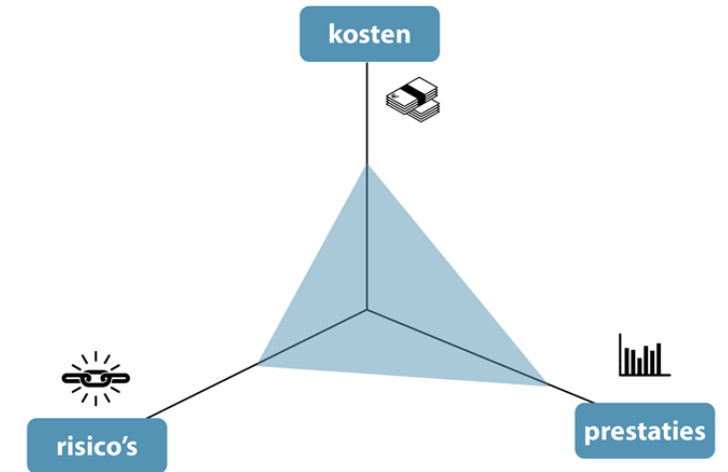
- Veiligheid
  - Hoogwaterveiligheid
  - Nautische veiligheid
- Leefbaarheid
  - Cultuurhistorie
  - Ruimtelijke kwaliteit
- Duurzaamheid
  - Duurzaamheid
- Bereikbaarheid
  - Bereikbaarheid wegverkeer
  - Gemak van bedienen

- Betrouwbare overheid
  - Draagvlak omgeving
- Uitvoerbaarheid
  - Hinder
  - Complexiteit/uitvoerbaarheid

Kosten

- Investeringskosten
- Instandhoudingskosten/
Onderhoudbaarheid

Risico's

Alle oplossingsrichtingen worden tegen alle criteria afgewogen in een Trade-off-matrix

Trade-off-matrix

Legenda:

Rood = onacceptabel

Oranje = ongewenst

Geel = acceptabel

Licht groen = gewenst

Groen = goed

Categorie		Subcriteria	Oplossingsrichting 1: Sluis (en brug)		Oplossingsrichting 2: Recreëren met behoud	Oplossingsrichting 3: Recreëren met behoud
Bedrijfswaarde			A) Vaste keerwand			
Prestaties						
Veiligheid		Hoogwaterveiligheid	Door het permanent dichtzetten van de Grote Kolksluis vervalt het kritieke faalmechanisme 'Betrouwbaarheid sluiting kring' (toetspoot BSW). Wanneer bij het ontwerp tenminste dezelfde keerhoogte en sterkte gehanteerd worden, is de hoogwaterveiligheid goed geborgd.	Door het permanent dichtzetten van de Grote Kolksluis vervalt het kritieke faalmechanisme 'Betrouwbaarheid sluiting kring' (toetspoot BSW). Wanneer bij het ontwerp tenminste dezelfde keerhoogte en sterkte gehanteerd worden, is de hoogwaterveiligheid goed geborgd.	Momenteel voldoet de Grote Kolksluis niet aan de beoordeling van een primaire waterkering. Om hieraan te voldoen is het vereist om een set aanvullende maatregelen door te voeren.	Momenteel voldoet de Grote Kolksluis niet aan de beoordeling van een primaire waterkering. Om hieraan te voldoen is het vereist om een set aanvullende maatregelen door te voeren.
		Nautische veiligheid	Recreatievaart kan alleen door Meppelerdiepsluis. Vanuit de zichtlijnen is de lage recreatievaart slecht zichtbaar voor de beroepsvaart.	Recreatievaart kan alleen door Meppelerdiepsluis. Vanuit de zichtlijnen is de lage recreatievaart slecht zichtbaar voor de beroepsvaart.	Lage recreatievaart kan door de Grote Kolksluis heen varen. Hoge moet most langs de Meppelerdiepsluis.	Lage recreatievaart kan door de Grote Kolksluis heen varen. Hoge moet most langs de Meppelerdiepsluis.
Leefbaarheid		Cultuurhistorie	Het ontbreken van één stel houten deuren doet afbreuk aan het monument met de oorspronkelijke opzet van de sluis met vier sets sluisdeuren, wat leidt tot verlies van cultuurhistorische waarde. Bovendien geeft een vaste keerwand een massieve uitstraling die niet in lijn is met de bestaande uitstraling van de sluis. De hoge waarde die is toegekend aan de functionaliteit als schutsluis, wordt deels in stand gehouden door de sluis eenzijdig te openen.	Alle sluisdeuren, die een erg belangrijke rol spelen in de oorspronkelijke opzet van de sluis blijven behouden, wat het beeld van de historische sluis ten goede komt. De hoge waarde die is toegekend aan de functionaliteit als schutsluis, wordt niet in stand gehouden.	Bijna alle onderdelen met een toegekende hoge waarde in het bouwhistorisch onderzoek blijven behouden. Het uitblijven van de functionaliteit van de ophaalbruggen vraagt om een goede inpassing van de oorspronkelijke bewegingswerken (voor zover aanwezig) en de hameistijlen en balans van de verkeersbrug binnen de nieuwe situatie.	Alle onderdelen met een toegekende hoge waarde in het bouwhistorisch onderzoek blijven behouden, inclusief de functionaliteit van de ophaalbruggen.
		Ruimtelijke kwaliteit	Bij afsluiting van de sluisolk aan één zijde is er nog de mogelijkheid voor bootjes om de sluis binnen te varen, wat de belevingswaarde en gebruikswaarde van de sluis ten goede komt.	De belevingswaarde en gebruikswaarden van de sluis zijn door het dichtzetten sterk verminderd. Vanuit het oogpunt van hoogwaterveiligheid zullen meerdere deurstels dichtmoeten, waardoor bootjes de sluis niet binnen kunnen varen.	De hoofddopzet van de sluis en de functie voor passage van de lage recreatievaart versterkt de belevingswaarde van het sluiscomplex. Het historische object heeft bovendien op deze manier een goedgebruikte functie in het hedendaagse dorp. Het gebruik blijven maken van dit historische object in het hart van het dorp versterkt de ruimtelijke kwaliteiten.	De hoofddopzet van de sluis en de functie voor passage van de lage recreatievaart versterkt de belevingswaarde van het sluiscomplex. Het historische object heeft bovendien op deze manier een goedgebruikte functie in het hedendaagse dorp. Het gebruik blijven maken van dit historische object in het hart van het dorp versterkt de ruimtelijke kwaliteiten.
Duurzaamheid		Energiegebruik	Het energieverbruik zal in dit scenario het laagst zijn.	Het energieverbruik zal in dit scenario het laagst zijn.	Het energieverbruik zal in de scenario gematigd zijn.	Het energieverbruik zal in dit scenario gematigd zijn, maar t.o.v. van oplr. 2 zijn er meer installaties aanwezig.
		Natuur	Het sluiten van de sluis heeft effect op de natuur in de oude arm van het Meppelerdiep. De doorstroming zal verminderen, omdat de speelcapaciteit van een duiker kleiner is. Dit heeft een negatief effect op waterplanten en -dieren en de waterkwaliteit, met name in de zomerperiode.	Het sluiten van de sluis heeft effect op de natuur in de oude arm van het Meppelerdiep. De doorstroming zal verminderen, omdat spelen door vier sets deuren moeilijker gaat. Dit heeft een negatief effect op waterplanten en -dieren en de waterkwaliteit, met name in de zomerperiode.	In het zomerseizoen staan de sluisdeuren in principe open. Dit zorgt voor een natuurlijke doorstroming in de oude arm van het Meppelerdiep, wat gunstig is voor de aanwezige waterplanten- en dieren. Deze doorstroming is het meest nodig in de zomerperiode, wanneer de waterkwaliteit door hogere watertemperaturen sneller verslechtert.	In het zomerseizoen staan de sluisdeuren in principe open. Dit zorgt voor een natuurlijke doorstroming in de oude arm van het Meppelerdiep, wat gunstig is voor de aanwezige waterplanten- en dieren. Deze doorstroming is het meest nodig in de zomerperiode, wanneer de waterkwaliteit door hogere watertemperaturen sneller verslechtert.
		Materiaalgebruik	Er zijn nieuwe installaties nodig voor het bedienen van de duiker met terugslagklep op een manier die past bij een primaire kering. Er wordt een set deuren verwijderd die nog in relatief goede staat is. Er wordt nieuw materiaal toegepast om een vaste keerwand te creëren. Deze heeft wel een langere levensduur dan de houten sluisdeuren.	Er zijn nieuwe installaties nodig voor het bedienen van de 8 riketschuiven.	Er zijn nieuwe installaties nodig voor het bedienen van de sluisdeuren.	Er zijn nieuwe installaties nodig voor het bedienen van de sluisdeuren en de bruggen.
Bereikbaarheid		Bereikbaarheid wegverkeer (eindsituatie)	De bereikbaarheid van het wegverkeer kan in alle gevallen ongestremd doorgang vinden en is daarmee goed geborgd. De verkeersbrug is momenteel te smal voor twee vrachtwagens om elkaar te kunnen passeren. Ook	De bereikbaarheid van het wegverkeer kan in alle gevallen ongestremd doorgang vinden en is daarmee goed geborgd. De verkeersbrug is momenteel te smal voor twee vrachtwagens om elkaar te kunnen passeren. Ook	De bereikbaarheid van het wegverkeer kan in alle gevallen ongestremd doorgang vinden en is daarmee goed geborgd. De verkeersbrug is momenteel te smal voor twee vrachtwagens om elkaar te kunnen passeren. Ook	De bruggen kunnen opgehaald worden in het geval van evenementen, een aantal keer per jaar. Bovendien zal dit ook met enige regelmaat nodig zijn tijdens onderhoud. In deze gevallen is het wegverkeer volledig gestremd. Dit vraagt om goed strategisch verkeersmanagement om de doorstroming zo weinig mogelijk te beperken en maatregelen om de verkeersveiligheid te waarborgen in de situatie van een opgehaalde

Stap 8: oplossingsrichtingen

Leefbaarheid					
	Cultuurhistorie	Het ontbreken van één stel houten deuren doet afbreuk aan het monument met de oorspronkelijke opzet van de sluis met vier sets sluisdeuren, wat leidt tot verlies van cultuurhistorische waarde. Bovendien geeft een vaste keerwand een massieve uitstraling die niet in lijn is met de bestaande uitstraling van de sluis. De hoge waarde die is toegekend aan de functionaliteit als schutsluis, wordt deels in stand gehouden door de sluis eenzijdig te openen.	Alle sluisdeuren, die een erg belangrijke rol spelen in de oorspronkelijke opzet van de sluis blijven behouden, wat het beeld van de historische sluis ten goede komt. De hoge waarde die is toegekend aan de functionaliteit als schutsluis, wordt niet in stand gehouden.	Bijna alle onderdelen met een toegekende hoge waarde in het bouwhistorisch onderzoek blijven behouden. Het uitblijven van de functionaliteit van de ophaalbruggen vraagt om een goede inpassing van de oorspronkelijke bewegingswerken (voor zover aanwezig) en de hameistijlen en balans van de verkeersbrug binnen de nieuwe situatie.	Alle onderdelen met een toegekende hoge waarde in het bouwhistorisch onderzoek blijven behouden, inclusief de functionaliteit van de ophaalbruggen.
	Ruimtelijke kwaliteit	Bij afsluiting van de sluisolk aan één zijde is er nog de mogelijkheid voor bootjes om de sluis binnen te varen, wat de belevingswaarde en gebruikswaarde van de sluis ten goede komt.	De belevingswaarde en gebruikswaarden van de sluis zijn door het dichtzetten sterk verminderd. Vanuit het oogpunt van hoogwaterveiligheid zullen meerdere deurstels dichtmoeten, waardoor bootjes de sluis niet binnen kunnen varen.	De hoofddopzet van de sluis en de functie voor passage van de lage recreatievaart versterkt de belevingswaarde van het sluiscomplex. Het historische object heeft bovendien op deze manier een goedgebruikte functie in het hedendaagse dorp. Het gebruik blijven maken van dit historische object in het hart van het dorp versterkt de ruimtelijke kwaliteiten.	De hoofddopzet van de sluis en de functie voor passage van de lage recreatievaart versterkt de belevingswaarde van het sluiscomplex. Het historische object heeft bovendien op deze manier een goedgebruikte functie in het hedendaagse dorp. Het gebruik blijven maken van dit historische object in het hart van het dorp versterkt de ruimtelijke kwaliteiten.

De opgave is van de technische complex, omdat er een nieuw element (keerwand) in een bestaand, oplossingsrichtingen het eenvoudigst uitvoerbaar, complex. Het vraagt veel capaciteit van de organisatie om de protocollen en contracten aan te passen. Daarnaast moeten er ingewikkelde te passen. Daarnaast moeten er ingewikkelde afspraken gemaakt worden met het waterschap.

Hoe heeft het bouwhistorisch onderzoek en de verdieping op cultuurhistorische waarde en ruimtelijke kwaliteit de regioanalyse en het vernieuwingsproces geholpen?

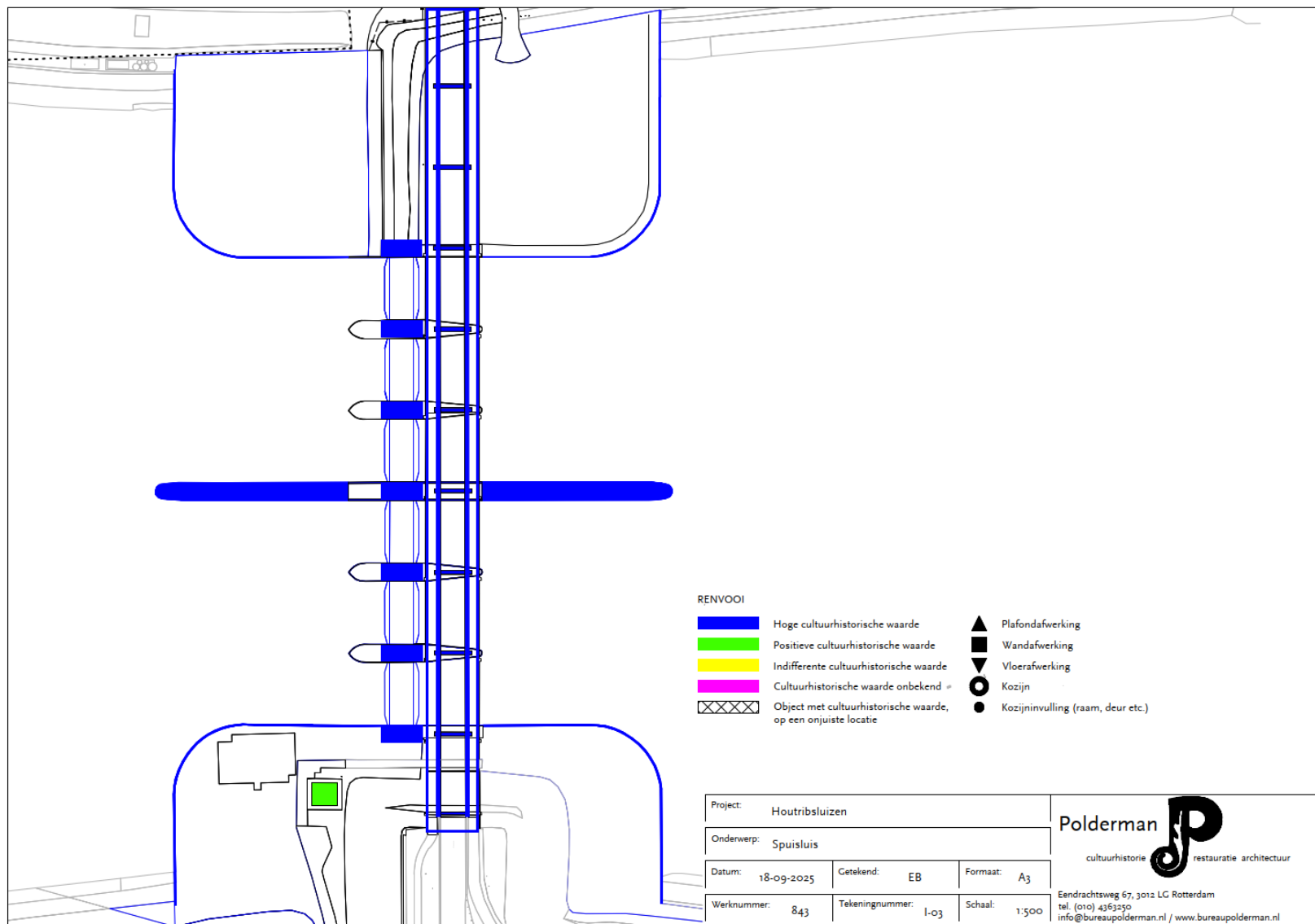
- Verkennen van mogelijkheden voor aanpassingen binnen monumentaal object
-> er kan meer dan je denkt
- Gesprek helpt om nuances en prioriteiten samen vast te stellen
-> draagvlak creëren
- Gekozen oplossingsrichting past binnen kaders bouwhistorisch onderzoek
-> geen verrassingen later in het proces
- Randvoorwaarden en kansen voor ontwerp-opgave in planfase zijn duidelijk geworden
-> quick start planfase

**Vraag aan de zaal:
Wie krijgt zin om zijn monument
te vernieuwen? En welke
obstakels blijven er voor jou nog
bestaan?**

Een toekomst voor oude sluisen – het kan wel!

Cultuurhistorische waarde: bouwhistorie

KANSEN VOOR TOEKOMSTIGE ONTWIKKELING

In dit hoofdstuk worden per kernwaarde een aantal kansen voor de renovatie nader toegelicht op het gebied van cultuurhistorie. Deze kansen worden toegespitst per kernwaarde.

BUREAU POLDERMAN | Sluiscomplex, Veere | cultuurhistorisch advies variantenstudie

31

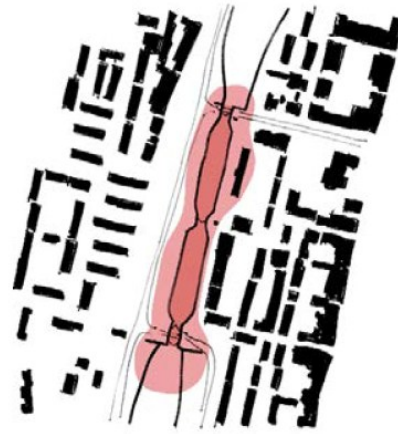
Vertaling: transformatiekader

Polderman
cultuurhistorie restauratie architectuur

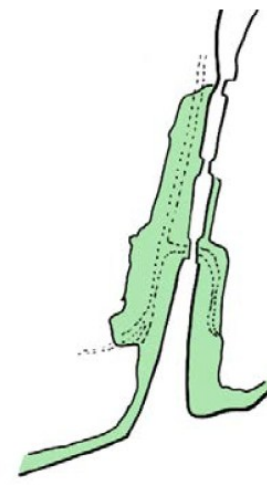
Het ankerpunt

De sluis markeert een al eeuwenoud ankerpunt in de route van het kanaal dat voert van Amsterdam naar Gorinchem en van daar naar het Duitse achterland.

Cultuurhistorische oase

Binnen de dichte omringende stedelijke bebouwing die overwegend dateert uit het einde van de 20^e eeuw, vormt – vanaf het kanaal gezien – het complex van de sluis en woningen een bijna onverwachte oase van

Groene incisie

Het groen van het dijktaalud langs de lek volgt op de plaats van de monding de loop van het kanaal, waardoor er – met name gemanifesteerd aan de westzijde – een groene incisie in het stedelijk weefsel ontstaat.

De watertrap

Het peilverschil dat in de sluis wordt overbrugd, wordt gereflecteerd in de peilverschillen die als terrassen in het maaiveld zichtbaar zijn en worden benadrukt door de trappen ter plaatsen van het midden- en buitenhoofd.

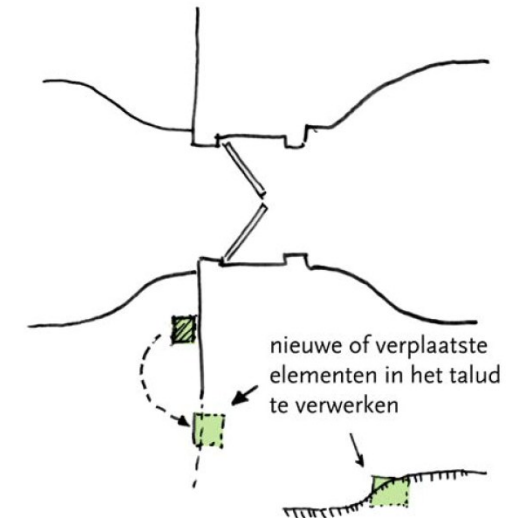
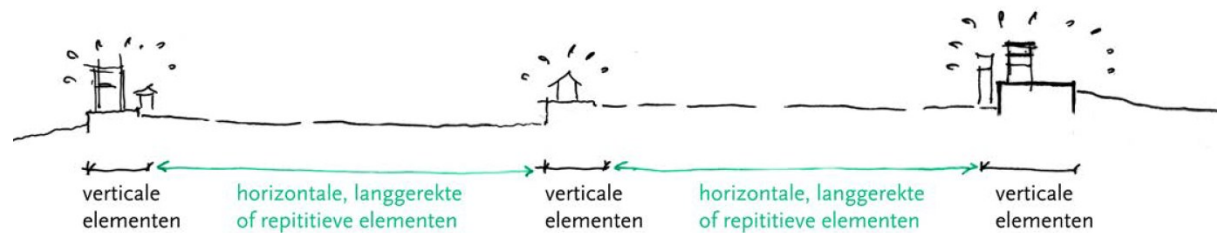
Kernwaarden

Watertrap

-> Behoud de in het maaiveld en opzet van de sluis bestaande afleesbaarheid van het peilverschil dat in de sluis wordt overbrugd, zichtbaar in de peilverschillen in het omliggende landschap en de trappen ter plaatse van het midden- en buitenhoofd.

1. Versterk de manier waarop het functioneren van het sluiscomplex in de landschappelijke structuur afleesbaar is

Concrete uitgangspunten voor ontwikkeling

Recht doen aan historie, klaar voor de toekomst

Polderman
cultuurhistorie restauratie architectuur

Vragen aan jullie:

Vragen Akke:

- Wat is verder nodig?
- Wat is (nog) onduidelijk?
- Wat wilt u ons meegeven?
- Wat neemt u mee van deze workshop?

Vraag Irene:

- Wie krijgt zin om zijn monument te vernieuwen? En welke obstakels blijven er voor jou nog bestaan?
- Is het de taak van RWS om monumenten voor de toekomst te bouwen?

